

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
1997 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 1273
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2023 m. d. nutarimo Nr.
redakcija)

ŽEMAITIJOS NACIONALINIO PARKO NUOSTATAI

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Žemaitijos nacionalinio parko nuostatai (toliau – Nuostatai) nustato Žemaitijos nacionalinio parko (toliau – nacionalinis parkas) steigimo tikslus, išskirtinę vertę, etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįstus reikalavimus, valdymo, apsaugos ir tvarkymo organizavimo ypatumus.

2. Veiklą nacionaliniame parke reglamentuoja Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas, Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymas, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, nacionalinio parko planavimo schema (ribų ir tvarkymo planai), savivaldybės ir vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentai, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, kultūros paveldo objektų tipiniai ir individualūs apsaugos reglamentai, Nuostatai. Kultūros paveldo objektų teritorijose ir kultūros paveldo vietovėse Nuostatų reikalavimai taikomi, kiek jie neprieštarauja kultūros paveldo apsaugą reglamentuojantiems dokumentams.

3. Nuostatuose vartojamos sąvokos:

3.1. **Apžvalgos aikštelė (regykla)** – vieta, iš kurios atsiveria panoraminis kraštovaizdis ir kurioje gali būti įrengiama mažųjų kraštovaizdžio architektūros elementų, taip pat gali būti pastatytas apžvalgos bokštas.

3.2. **Atokvėpio vieta** – trumpam poilsiui be nakvynės skirta vieta, kurioje gali būti įrengiama mažųjų kraštovaizdžio architektūros elementų.

3.3. **Dvaro (palivarko) sodyba** – dvaro (palivarko) teritorijos dalis, kurią sudaro istoriškai susiformavęs vientisas žemės plotas su visais jame esančiais įvairios paskirties statiniais ir želdiniais, vandens telkiniais, mažaisiais kraštovaizdžio architektūros elementais, dailės kūrinių, taip pat visų nurodytų statinių liekanomis, sudarančiomis teritorinį, funkcinį ir architektūrinį vienetą.

3.4. **Kraštovaizdžio estetinė vertė** – bendraisiais estetikos kriterijais išreiškiamos natūraliai susiformavusio ir natūralų pobūdį išlaikiusio ir (ar) žmogaus veiklos sukurto ir jo sambūvį su aplinka atspindinčio kraštovaizdžio savybės, apimančios kraštovaizdžio vaizdingumą, emocinį suvokimą, kompozicinę sandarą, meninę kokybę.

3.5. **Lankomi objektai** – paveldo objektai, kiti saviti kraštovaizdžio objektai ir kompleksai, savitų reiškinių vietos.

3.6. **Mažieji kraštovaizdžio architektūros elementai** – informaciniai skydai, stendai, nuorodos, ženklai ir riboženkliai; šiukšliadėžės; suolai, stalai, dviračių stovai, sūpynės, laipynės, dekoratyvinės skulptūros, šviestuvai, stebėjimo įrenginiai (žiūronai, teleskopai, kameros); atraminės

sienelės, tvorelės, platformos, pakylės; laiptai, lieptai, tilteliai, pavėsinės, laužavietės, kiti teritorijos vientiso stiliaus tvarkymo ir puošybos objektai.

3.7. **Mokomasis takas** – edukacinis pėsčiųjų takas, kuriame pateikiant mokomąją ir (ar) aiškinamąją informaciją mokoma suvokti ekosistemą, jos elementų tarpusavio ryšius, gamtos vertybes ir reiškinius, gamtinius procesus. Šalia mokomojo tako gali būti įrengta informacinių skydų ir (ar) stendų, rodyklių, riboženklių, atraminių sienelių, tvorelių, laiptų, lieptų, tiltelių, suolų, vertybėms apžvelgti ir (ar) stebėti skirtų nesudėtingų statinių, prietaisų ir (ar) įrenginių.

3.8. **Pažintinis takas** – pėstiesiems, nemotorinių transporto priemonių naudotojams ar žirgų turizmui įrengtas takas, skirtas susipažinti (aplankyti) su lankomais objektais, savitais regionais; šalia jo gali būti įrengta mažųjų kraštovaizdžio architektūros elementų.

3.9. **Poilsiavietė** – laikinai apsistoti be nakvynės skirta teritorija, kurioje gali būti įrengiama mažųjų kraštovaizdžio architektūros elementų, laužaviečių, automobilių stovėjimo aikštelė.

3.10. **Rekreaciniai pastatai** – viešbučių ir poilsio paskirties pastatai, kuriuose teikiamos apgyvendinimo paslaugos (poilsio, nakvynės, svečių namai, viešbučiai, kempingai, moteliai, turizmo centrai ir bazės, vasarnamiai), ir gydymo paskirties pastatai (sanatorijos, sveikatingumo kompleksai).

3.11. **Stovyklavietė** – poilsiui su nakvyne skirta teritorija, kurioje gali būti įrengta mažųjų kraštovaizdžio architektūros elementų, taip pat gali būti teikiama turistinės stovyklos paslauga.

3.12. **Tradicinė etnografinio regiono architektūra** – etnografiniame regione susiformavusi teritorinė, erdvinė struktūra, kuriai būdingas tam tikras sodybų planas, apželdinimas, saviti pastatai, jų statybos principai, tradicinės statybos ir apdailos medžiagos ir spalvos, ryšys su kraštovaizdžiu.

3.13. Kitos Nuostatuose vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos reklamos įstatyme, Saugomų teritorijų, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, Lietuvos Respublikos statybos, Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio, Lietuvos Respublikos miškų, Lietuvos Respublikos turizmo įstatymuose.

II SKYRIUS

NACIONALINIO PARKO STEIGIMO TIKSLAI IR IŠSKIRTINĖ VERTĖ

4. Nacionalinio parko steigimo tikslai yra:

4.1. išsaugoti vertingiausius gamtinius kompleksus ir objektus, kultūros paveldo objektus ir vietas, didžiausią Žemaitijoje ežeringą miškingą kraštovaizdį su miškingais Plokštinės ir Rukundžių pelkynais, Platelių ežeru, raiškiausiais moreninio (Mikytų, Pūčkorių) ir keiminio (Šarnelės, Jazdauskiškių, Grigaičių) kraštovaizdžio etalonais, vertingas (tipiškas ir unikalias) ekosistemas, juos tvarkyti ir racionaliai naudoti, sudaryti sąlygas darniai teritorijos raidai;

4.2. išsaugoti ypač vertingą ir sudėtingą Šiaurės Žemaitijos archeologinį kompleksą su Mikytų, Šarnelės, Pūčkorių, Gegrėnų, Pagardenio ir kitais piliakalniais ir alkakalniais, Šventorkalnio senovinę gyvenvietę ir piliavietę, Žemaičių Kalvarijos (Gardų) urbanistinį kompleksą ir sakralinės architektūros ansamblį, Platelių dvaro ir parko kompleksą, etnokultūrinės vertės požymius išlaikiusius Beržoro, Stirbaičių ir Visvainių kaimus, kitas kultūros paveldo vertybes;

4.3. išsaugoti biologinę įvairovę, ekosistemų stabilumą, sudaryti sąlygas vykdyti taikomuosius kraštovaizdžio, biologinės įvairovės, gamtos ir kultūros vertybių tyrimus ir stebėjimus, kaupti informaciją kraštovaizdžio, biologinės įvairovės, gamtos ir kultūros vertybių apsaugos ir kitose srityse;

4.4. puoselėti nacionalinio parko išskirtinę vertę propaguojančią edukacinę, muziejinę ir kultūrinę veiklą, propaguoti Žemaitijos etnografinio regiono etnokultūros tradicijas (statybos, amatų, nematerialaus paveldo);

4.5. sudaryti sąlygas tausojančio turizmo plėtrai, propaguoti ekologinę žemdirbystę;

4.6. plėtoti visuomenės ekologinį ir gamtosauginį švietimą;

4.7. atkurti sunaikintus, pažeistus gamtinius kompleksus ir objektus, kultūros paveldo objektus ir vietas.

5. Nacionalinio parko išskirtinę vertę formuoja:

5.1. kraštovaizdžio savitumas ir įvairovė: ledyno ir poledynmečio suformuotas kalvotas, gūbriuotas reljefas su giliais ežerų duburiais, didžiausias ir giliausias Žemaitijoje Platelių ežeras su salomis bei pusiasaliais, ežerų gilūs kloniai, turtingos biologine įvairove pelkės, moreninės kalvos;

5.2. negyvosios gamtos vertybės: didžiausias Žemaitijoje ežerų ir miškų kompleksas, Varduvos, Barbrungo ir Bartuvos upių ištakos, Platelių ežero salos ir pusiasaliai, Beržoro, Ilgio ežerų salos;

5.3. gyvosios gamtos vertybės: tankūs, ūksmingi eglynai, vakarų taiga vadinami natūralūs seni spygliuočių ir mišrūs miškai, storiausias Lietuvoje Raganos uosis, Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšys: jerubė (*Bonasa bonasia*), griežlė (*Crex crex*) ir gulbė giesmininkė (*Cygnus cygnus*), reliktinė žuvis – sykas (*Coregonus lavaretus*);

5.4. savitas kultūros paveldas: Užpelkių, Gegrėnų, Pūčkorių, Jazdauskiškių, Grigaičių, šv. Jono (Žemaičių Kalvarijos), Šarnelės, Mikytų piliakalniai, Visvainių, Mikytų, Vilkų, Gilaičių, Paparčių alkakalniai, senovės gyvenviečių vietos Gegrėnuose ir Šarnelėje. Architektūriniu savitumu išsiskiriantys Žemaičių Kalvarijos bažnyčia ir Babrungėnų malūnas;

5.5. Žemaitijos etnografiniam regionui būdingos tradicijos, išskirtiniai objektai: tradicinės šventės – Užgavėnės, Joninės, unikali Šaltojo karo muziejinė ekspozicija, XVIII a. medinės bažnyčios Plateliuose ir Beržore, poeto Vytauto Mačernio gimtinė ir palaidojimo vieta Šarnelėje, rašytojos Žemaitės (Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė) memorialinis muziejus Bukantėje, garsieji Žemaičių Kalvarijos atlaidai.

III SKYRIUS

APSAUGOS, ETNOGRAFINIO REGIONO ARCHITEKTŪROS IR SODYBŲ PLANAVIMO TRADICIJOMIS PAGRĮSTI REIKALAVIMAI, TAIKOMI VISOSE NACIONALINIO PARKO FUNKCINIO PRIORITETO ZONOSE

6. Nacionalinio parko apsaugos ir tvarkymo ypatumai, veiklos reglamentavimas ir etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįsti reikalavimai siejami su funkcinio prioriteto zonomis, nustatytais nacionalinio parko planavimo scheme (ribų ir tvarkymo plane), ir kraštovaizdžio tvarkymo zonomis, nustatytais nacionalinio parko planavimo scheme (tvarkymo plane). Kraštovaizdžio tvarkymo zonos teritorijos naudojamos ir apsauga reguliuojama vadovaujantis Saugomų teritorijų tipiniu apsaugos reglamentu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu Nr. 996 „Dėl Saugomų teritorijų tipinio apsaugos reglamento patvirtinimo“.

7. Įgyvendinant Saugomų teritorijų įstatymo nuostatas ir nacionalinio parko planavimo dokumentų sprendinius, nacionaliniame parke skatinama:

7.1. veikla, išsauganti biologinę įvairovę ir išryškinanti kraštovaizdį, gamtos ir nekilnojamąsias kultūros vertybes, užtikrinanti palankią Europos Bendrijos svarbos rūšių ir natūralių

buveinių apsaugos būklę Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijose, saugomų rūšių, jų buveinių ir genetinių miško medžių išteklių apsaugos priemonių įgyvendinimas:

7.1.1. Gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių tyrimas ieškant efektyvesnių jų išsaugojimo ir naudojimo būdų, naujų vertingų objektų paieška ir įteisinimas, konkrečių apsaugos, atkūrimo ir tvarkymo priemonių įgyvendinimas;

7.1.2. gamtotvarkos priemonių įgyvendinimas, ūkininkavimo būdai, išsaugantys ir palaikantys palankią buveinių, saugomų rūšių ir miško medžių populiacijų apsaugos būklę;

7.1.3. Žemaitijos etnografiniam regionui būdingų sodybų statyba, pagrįsta šiam etnografiniam regionui taikomais architektūros ir sodybų planavimo reikalavimais;

7.1.4. miškų ekosistemų apsaugos funkcijų stiprinimas gausinant biologinę įvairovę, saugant ir atkuriant medžių genetinius išteklius, formuojant mišrius ir įvairaus amžiaus medynus. Konservacinio ir ekologinės apsaugos funkcinio prioriteto zonose plyno miško kirtimo biržėse atkuriant mišką prioritetą teikiamas miško žėlimui;

7.2. veikla, palaikanti arba atkurianti tradicinius gamtinės ar kultūrinės aplinkos elementus:

7.2.1. pažeistų ekosistemų atkūrimas formuojant artimas natūraliam miškui ekosistemas, atkuriant natūralų hidrologinį režimą, kraštovaizdžio struktūrą formuojančius elementus ir kraštovaizdžio estetinę vertę;

7.2.2. agrarinės aplinkosaugos priemonių, susijusių su Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų ir vandens telkinių apsauga, įgyvendinimas, tradicinio neintensyvaus ir ekologinio ūkininkavimo plėtojimas;

7.2.3. invazinių rūšių plitimo prevencija ir (arba) esamų židinių naikinimas;

7.3. Žemaitijos etnografinio regiono kultūros, tradicinės kaimo gyvensenos puoselėjimas, tradicinių amatų propagavimas. Skatinama esamas sodybas pritaikyti kaimo turizmo paslaugoms teikti puoselėjant ir skleidžiant šio etnografinio regiono architektūros tradicijas;

7.4. tausojančio turizmo plėtra prioritetą teikiant gamtiniam ir kultūriniam turizmui; gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos propagavimas siekiant vertybių apsauga sudominti gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių savininkus, valdytojus ir naudotojus;

7.5. teritorijos pritaikymas rekreacijai, lankymui pagal nacionalinio parko planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planų) sprendinius atsižvelgiant į kraštovaizdžio, biologinės įvairovės ir nekilnojamųjų kultūros vertybių išsaugojimo reikalavimus;

7.6. saugomo kultūrinio kraštovaizdžio ypatybių išryškinimo darbai – želdinių ir menkaverčių statinių, užstojančių kultūros paveldo objektus ar kultūros paveldo vietovių vertingąsias savybes, šalinimo darbai.

8. Pastatai nacionaliniame parke projektuojami, statomi, rekonstruojami ir (ar) kapitališkai remontuojami, teritorijų planavimo ir kiti dokumentai rengiami atsižvelgiant į Žemaitijos etnografiniam regionui būdingos statybos, architektūros ir sodybų planavimo tradicijas, siekiant:

8.1. išsaugoti išlikusią (iki 1939 m. susiformavusią) būdingą planinę erdvinę struktūrą;

8.2. išlaikyti Žemaitijos etnografiniam regionui būdingus sodybų bruožus ir architektūrą: planinę struktūrą, pastatų formas, dydį (tūrį), statybos produktus, spalvas.

9. Sodybų ir ūkininkų sodybų pastatai projektuojami, statomi ir rekonstruojami vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatyme, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme, Ūkininko ūkio įstatyme ir Nuostatuose nustatytais Žemaitijos etnografiniam regionui būdingos architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįstais reikalavimais.

10. Pastatai sodyboje statomi kompaktiškai, atsižvelgiant į susiformavusią kaimo ar vietovės struktūrą (valakinę, vienkiemį, kupetinę ir kitą vietovei būdingą struktūrą). Tradicinė sodyba

susideda iš gyvenamojo namo ir šių priklausinių: klėties (svirno), pirties, tvarto, kluono, daržinės, klojimo, rūsio, lauko virtuvės, žardinės, malkinės. Projektuojant, rekonstruojant ar statant naują sodybą, nebūtina statyti visus minėtus priklausinius. Sodyboje gali būti ir kitų pastatų (garažai, pagalbinio ūkio paskirties pastatai), architektūriniais sprendimais priderintų prie tradicinių pastatų. Sodybos ir ūkininkų sodybos su kaimo turizmo pastatais planuojamos vadovaujantis šiais reikalavimais:

10.1. Kai žemės sklypo plotas yra iki 10 arų (urbanizuotose teritorijose), pastatais užstatomas žemės plotas – iki 30 proc. Rekonstruojant esamus sodybų pastatus, kurių bendras užstatymo plotas didesnis kaip 30 proc., neleidžiama didinti pastatais užstatyto žemės ploto.

10.2. Kai žemės sklypo plotas didesnis kaip 10 arų (iki 20 arų), pastatais užstatomas žemės plotas – iki 22 proc.; kai žemės sklypo plotas didesnis kaip 20 arų (iki 30 arų), pastatais užstatomas žemės plotas – iki 17 proc.

10.3. Kai žemės sklypo plotas didesnis kaip 31 aras (iki 2 ha), pastatais užstatomas žemės plotas – iki 12 proc., bet ne daugiau kaip 2000 m².

11. Dvarų (palivarkų) sodybos atstatomos pagal išlikusius archyvinčius dokumentus: vietovės planus, pastatų ir inžinerinių statinių projektus (brėžinius), matavimų bylas, kitus dokumentus, pagal kuriuos atkuriamas buvęs pastatų vaizdas (fasadai, medžiagos, konstrukcijos). Šiais atvejais Nuostatų 10 ir 12 punktų ir 19.1 papunkčio reikalavimai netaikomi.

12. Sodybos pastatai projektuojami, statomi, rekonstruojami ar remontuojami vadovaujantis šiais reikalavimais, išskyrus atvejus, kai nacionalinio parko planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planų) ir (ar) vietovės lygmens bendrųjų planų sprendiniuose nustatyta kitaip:

12.1. Remontuojant pastatus taikomi Nuostatų 12.5–12.8 papunkčiuose nustatyti reikalavimai.

12.2. Statomi tik nesublokuoti gyvenamieji namai; gyvenamieji namai neblokuojami su ūkio pastatais, garažais.

12.3. Gyvenamuoju namu užstatomas žemės plotas negali viršyti 220 m². Gyvenamasis namas – vieno aukšto, stačiakampio plano, pločio ir ilgio santykis 1:1,5–3,2. Didžiausias gyvenamojo namo aukštis – 8,5 m (skaičiuojama nuo visų pastato kampų žemės paviršiaus altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško). Stogai – dvišlaičiai, keturšlaičiai, valminiai, pusvalminiai, čiukuriniai, 40–45° nuolydžio, su karnizu. Stogo ir sienos projekcijos plokštumoje santykis – ne mažesnis kaip 4:3 (siena – virš cokolio iki stogo pradžios (vertikali projekcija) esanti namo dalis). Maksimalus cokolio aukštis – 40 cm. Sodybų gyvenamųjų namų langų rėmai suskaidomi (vizualiai) į tris ar daugiau dalių.

12.4. Sodybos ūkio pastatai – vieno aukšto. Aukštis – iki 10 m (skaičiuojama nuo visų pastato kampų žemės paviršių altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško). Pastatų planas – ištęstas stačiakampis arba „U“ ar „L“ formos; stogai – 30–45° nuolydžio, su karnizu. Stogo ir sienos projekcijos plokštumoje santykis – ne mažesnis kaip 4:3. Maksimalus cokolio aukštis – 40 cm. Sodybos ūkio pastatai statomi ne toliau kaip 80 m nuo gyvenamojo namo (išskyrus pirtį). Statomų sodybos ūkio pastatų dydis, proporcijos ir fasadų architektūriniai sprendiniai turi atitikti jų paskirtį, išvaizda ir architektūriniais sprendimais atitikti tradicinius ūkio pastatus.

12.5. Sodybos pastatų stogai dengiami viena iš šių dangų: malksnomis, skiedromis, nendrėmis, šiaudais, keraminėmis čerpėmis, kita vizualiai panašia danga arba smulkiai skaidyta bitumine danga (bituminėmis čerpėmis), beasbesčiu šiferiu, neblizgia skarda. Lauko rūšiai gali būti apželdinami žole.

12.6. Sodybos pastatų stogų spalva – ruda, pilka, tamsiai žalia. Visų rekonstruojamų, remontuojamų ar statomų sodybos pastatų stogai dengiami vienodos spalvos ir tekstūros statybos produktais, išlaikant Nuostatų 12.3 ir 12.4 papunkčiuose nurodytą stogo nuolydį.

12.7. Sodybos pastatų fasadų apdailai naudojamos medžiagos: mediena, akmuo, molis, plytos, laikantis tradicinių medžiagos apdirbimo technologijų (pjauti, tašyti, netekinti rąstai; apdailos lentos) ir naudojimo būdų. Karkasinės ir silikatinių plytų pastatų išorinės sienos apkalamos lentomis, medinėmis dailylentėmis arba tinkuojamos. Leidžiama naudoti vizualiai panašias medžiagas, išskyrus plastikines.

12.8. Sodybos pastatų fasado sienos dažomos šiomis spalvomis: tamsiai ruda, žalia, rusvai gelsva, pilka, rusva, arba išlaikoma natūrali medžio. Gyvenamų namų langų rėmai, langinės, medžio raižiniai dažomi balta spalva.

13. Nacionalinio parko miestelių dalyse, nepatenkančiose į kultūrinius draustinius, esančiose namų valdose statinių statybai taikomi Nuostatų 12.1–12.7 papunkčiuose nurodyti etnografinio regiono architektūros reikalavimai, tačiau Nuostatų 10 punkte nurodyti reikalavimai sodybos pastatų išdėstymui netaikomi.

14. Kultūros paveldo objektų ir vietovių teritorijose Nuostatų 10 ir 12 punktų reikalavimai taikomi, jei jie neprieštarauja Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme įtvirtintiems paveldosaugos reikalavimams.

15. Rekreaciniai pastatai statomi rekreacinio ir kito (gyvenamosios paskirties) funkcinio prioriteto zonose. Statant rekreacinius pastatus, taikomi Nuostatų 12 punkto reikalavimai stogų ir sienų spalvai, medžiagoms, stogų formai, pastatų aukštis negali būti didesnis kaip 10 m (skaičiuojama nuo visų pastato kampų žemės paviršių altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško), išskyrus atvejus, kai nacionalinio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) ir (ar) vietovės lygmens bendrųjų planų sprendiniuose nustatyta kitaip.

16. Atokvėpio vietose, poilsiavietėse ir stovyklavietėse statomos pavėsinės žmonėms ir (ar) daiktams pridengti nuo kritulių ir saulės įrengiamos be patalpų ir palėpės. Pavėsinės gali būti statomos su stogu ant stulpų arba su ne daugiau kaip trimis išorinėmis sienomis. Pavėsinių spalva – natūrali medžio arba ruda, juoda, pilka, žalia. Pavėsinių aukštis – iki 5 m (skaičiuojama nuo visų pastato kampų žemės paviršių altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško), pavėsinės plotas – ne didesnis kaip 60 m².

17. Stoginės, skirtos laisvai laikomų žolėdžių gyvūnų, įregistruotų Ūkinių gyvūnų registre, prieglobsčiui nuo kritulių ir vėjo, ne sodybose žemės ūkio paskirties žemėje statomos, jų vieta parenkama laikantis Saugomų teritorijų įstatymo apribojimų ir Nuostatų 18 punkte nustatytų reikalavimų. Stoginės vieta raštu derinama su Žemaitijos nacionalinio parko direkcija (toliau – direkcija) Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės), nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus.

18. Stoginės statomos vadovaujantis šiais reikalavimais:

18.1. Stoginė – stačiakampio plano (pločio ir ilgio santykis 1:2–3). Stogai – dvišlaičiai.

18.2. Stoginės dengiamos beasbesčiu šiferiu, neblizgia skarda; gali būti dengiamos tradicinėmis dangomis: malksnomis, skiedromis, nendrėmis, šiaudais.

18.3. Stoginių statybos ir apdailos medžiaga – mediena, apdirbta tradicinėmis medžio apdirbimo technologijomis (pjauti, tašyti, netekinti rąstai; tipinių formų apdailos lentos). Stoginių spalva – tamsių atspalvių (ruda, pilka, žalia) arba natūrali medžio.

19. Tvorų, inžinerinių statinių ir įrenginių pastatymas ir (ar) įrengimas turi atitikti šiuos reikalavimus:

19.1. Sodyba aptveriama ne aukštesnėmis kaip 1,5 m perregimomis ažūrinėmis (kiaurymių plotas: iki 45 proc.) tvoromis (medinių virbų, tašelių statinių, žiogrių, gulstinėmis, pusiau gulstinėmis).

19.2. Su sodyba besiribojančiame vandens telkinyje leidžiama įrengti vieną iki 15 m ilgio nuo vandens telkinio kranto, ne didesnę kaip 30 m² ploto, pontoninę arba medine danga ar jos imitacija padengtą lieptą. Jei viršvandeninės augalijos juosta platesnė kaip 15 m, leidžiama statyti ilgesnius lieptus, bet išsikišančius ne daugiau kaip 2 m už viršvandeninės augalijos juostos. Paplatelės rekreacinėje zonoje liepto matmenys nustatomi statinio projekto sprendiniuose.

19.3. Inžineriniai statiniai projektuojami, statomi (tiesiami), rekonstruojami ar remontuojami nekeičiant kraštovaizdžio estetinės vertės. Rekonstruojant elektros perdavimo linijas, tiesti jas požeminiais kabeliais.

19.4. Saulės šviesos energijos elektrines ir saulės šilumos energijos kolektorius leidžiama įrengti ant pastatų stogų ir (ar) fasadų.

19.5. Saulės šviesos energijos elektrines leidžiama statyti sodybų žemės sklypuose, esamų fermų, pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijose (gamybos, remonto ir pramonės įmonių ar dirbtuvių, sandėlių statiniams skirtuose žemės sklypuose). Jų pastatymo vietos Taisyklėse nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus turi būti suderintos su direkcija. Direkcija sprendimą suderinti saulės šviesos energijos elektrinės pastatymo vietą priima įvertinusi ir nustačiusi, kad elektrinės nebus matomos nuo gamtos ir kultūros paveldo objektų (kompleksų) ar apžvalgos aikštelių (regyklų), nepakenks saugomoms gamtos ir kraštovaizdžio vertybėms.

20. Projektuojant didesnes kaip 500 m² automobilių stovėjimo aikšteles, numatomos želdinių juostos, skaidančios aikštelę ne didesnėmis kaip 500 m² dalimis, išsaugomi želdiniai.

21. Siekiant pagerinti vizualinę aplinką, leidžiama buvusių žemės ūkio įmonių apleistus pastatus, ypač esančius konservacinio, ekologinės apsaugos ir rekreacinio funkcinio prioriteto zonose, prie pažintinių, mokomųjų takų, prie lankomų objektų, apžvalgos aikštelių (regyklų), nugriauti. Jeigu tokius pastatus planuojama rekonstruoti (perstatyti), jie perstatomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos architektūros įstatyme nustatytais architektūros kokybės kriterijais.

22. Išorinė reklama nacionaliniame parke įrengiama vadovaujantis Reklamos įstatymu ir Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymu. Užrašai informaciniuose skyduose, stenduose rašomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu. Išorinė reklama kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose įrengiama vadovaujantis kultūros ministro nustatytais Reklamos kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose įrengimo taisyklėmis.

23. Mobiliojo ir radijo ryšio ar kitokius aukštesnius kaip 10 m bokštus leidžiama statyti tik su apžvalgos aikšte lankytojams.

24. Kultūros ir gamtos paveldo objektų teritorijose ir jų buferinės apsaugos zonose neleidžiama įveisti miško.

25. Paukščių apsaugai svarbioje teritorijoje Žemaitijos nacionaliniame parke (kodas LTPLUB001) siekiant išsaugoti griežlės populiaciją ir vietovėje, atitinkančioje gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, Žemaitijos nacionaliniame parke (kodas LTPLU0009), siekiant išsaugoti Europos Bendrijos svarbos rūšių – auksuotosios šaškytės (*Euphydryas aurinia*), baltamargės šaškytės (*Hypodryas maturna*), didžiojo auksinuko (*Lycaena dispar*), mažojo varpenio (*Botrychium simplex*) – populiacijas ir Europos Bendrijos svarbos natūralias pievų buveines – 6230 Rūšių turtingus briedgaurnus, 6410 Melvenynus, 6450 Aliuvines pievas, 6510 Šienaujamas

mezofitų pievas, 6270 *Rūšių turtingi smilgynus, negalima įveisti miško, trumpos rotacijos, taip pat svetimžemių medžių ir krūmų rūšių plantacinių želdinių.

26. Kultūros, sporto ir kitokius renginius (išskyrus urbanizuotas teritorijas ir sodybas), kai planuojamas didesnis kaip 100 dalyvių skaičius, nacionaliniame parke galima organizuoti tik suderinus renginio vietą su direkcija. Renginio vieta raštu derinama su direkcija Taisyklėse nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus. Direkcija sprendimą suderinti planuojamo kultūros, sporto ir kitokio renginio vietą priima įvertinusi ir nustačiusi, kad planuojamas renginys nepakenks gamtos ir kultūros vertybėms.

27. Nacionaliniame parke palapinės statomos ir laužai kuriami tik įrengtose, informaciniais ženklais pažymėtose vietose.

28. Laukinių gyvūnų jauniklių vedimo laikotarpiu (balandžio–birželio mėnesiais) gyvūnai augintiniai vedžiojami tik su pavadėliu (išskyrus urbanizuotas teritorijas).

IV SKYRIUS

APSAUGOS, ETNOGRAFINIO REGIONO ARCHITEKTŪROS IR SODYBŲ PLANAVIMO TRADICIJOMIS PAGRĮSTI REIKALAVIMAI, TAIKOMI NACIONALINIO PARKO KONSERVACINIO FUNKCINIO PRIORITETO ZONOSE

29. Draustiniuose, paveldo objektų teritorijose ir gamtos paveldo objektų buferinės apsaugos zonose neleidžiama didinti esamų rekreacinių pastatų tūrio ir rekreaciniais pastatais užstatyto žemės ploto, statyti naujų rekreacinių pastatų, naujų ūkininko sodybų su kitos paskirties (fermų, ūkio ir (ar) šiltnamių) pastatais, žemės ūkio verslo kompleksų.

30. Kultūriniuose ir kraštovaizdžio draustiniuose esamų sodybų gyvenamųjų namų fasaduose projektuoti ir įrengti vitrininius langus (vitras) galima tik vidinio kiemo pusėje, nematomoje nuo gatvės ar kelio. Gyvenamojo namo priklausiniuose tokius langus įrengti draudžiama.

31. Draustiniuose leidžiama įrengti saulės šviesos energijos elektrines ir saulės šilumos energijos kolektorius ant pastatų stogų ir (ar) fasadų.

32. Draustiniuose leidžiama statyti saulės šviesos energijos elektrines tik sodybų žemės sklypuose statant iki 10 kW galingumo elektrines. Jų pastatymo vietos Taisyklėse nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus turi būti suderintos su direkcija. Direkcija sprendimą suderinti saulės šviesos energijos elektrinės pastatymo vietą priima įvertinusi ir nustačiusi, kad elektrinės nebus matomos nuo gamtos ir kultūros paveldo objektų (kompleksų) ar apžvalgos aikštelių (regyklų), nepakenks saugomoms gamtos ir kraštovaizdžio vertybėms.

33. Bepiločiais orlaiviais (dronais), oro balionais ir parasparniais skraidyti virš draustinių (išskyrus erdvę virš urbanizuotų teritorijų ir sodybų) ir rezervatų galima Taisyklėse nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus gavus direkcijos pritarimą, išskyrus ekstremaliųjų įvykių padarinių likvidavimo, krašto apsaugos, paieškos ir gelbėjimo, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės, viešosios tvarkos palaikymo ir kitus teisės aktuose numatytus atvejus. Direkcija sprendimą pritarti priima įvertinusi ir nustačiusi, kad planuojama veikla nesunaikins, nesužalos ir (ar) netrikdys draustiniuose ir rezervatuose saugomų rūšių gyvūnų.

34. Nacionalinio parko gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose:

34.1. Valstybiniuose miškuose atlikus atrankinius sanitarinius miško kirtimus, turi būti palikta ne mažiau kaip 30 m³/ha storesnių kaip 20 cm skersmens įvairaus suirimo stadijų negyvų medžių, išskyrus sanitarinių miško kirtimus, kai reikalavimas sunaikinti miško kenkėjus arba kenksmingus organizmus nustatytas teisės aktuose.

34.2. Paprastieji ąžuolai, liepos, klevai kertami ne storesni kaip 100 cm skersmens (matuojant 1,3 m aukštyje). Negyvi ar kitaip pažeisti minėti medžiai šalinami Taisyklėse nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus gavus direkcijos pritarimą. Vykdamas kirtimus, paliekami visi seni drevėti medžiai.

34.3. Bebrų užtvankas ardyti bebravietėse, kurios aplinkos ministro nustatyta tvarka laikomos neperspektyviomis, galima tik gavus direkcijos pritarimą. Prašymai leisti ardyti bebrų užtvankas neperspektyviose bebravietėse direkcijai teikiami ir nagrinėjami Taisyklėse nustatyta tvarka ir per nustatytus terminus. Direkcija sprendimą dėl bebrų užtvankų neperspektyviose bebravietėse ardymo derinimo ar nederinimo priima įvertinusi, ar planuojama veikla nepakenks saugomoms vertybėms.

35. Plokštinės ir Rukundžių gamtiniuose rezervatuose:

35.1. leidžiama uogauti ir grybauti vietos gyventojams, deklaravusiems gyvenamąją vietą su rezervatu besiribojančiuose kaimuose ir viensėdžiuose, su savim turintiems asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą. Direkcija, kiekvienais metais įvertinusi rezervato gamtinių vertybių pažeidimo ar sunaikinimo grėsmę, savo interneto svetainėje nurodo datas, kada nuo rugpjūčio 1 d. iki rugsėjo 30 d. galima uogauti ir grybauti;

35.2. rezervatuose aptiktos augalų, gyvūnų ir grybų rūšys gali būti naudojamos Saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatyme, Laukinės gyvūnijos įstatyme, Laukinių augalų ir grybų įstatyme nustatyta tvarka.

V SKYRIUS

APSAUGOS, ETNOGRAFINIO REGIONO ARCHITEKTŪROS IR SODYBŲ PLANAVIMO TRADICIJOMIS PAGRĮSTI REIKALAVIMAI, TAIKOMI NACIONALINIO PARKO REKREACINIO FUNKCINIO PRIORITETO ZONOSE

36. Tvarkant nacionalinio parko rekreacinio funkcinio prioriteto zonas, didinama kraštovaizdžio estetinė vertė, gerinamos vietovės eksponavimo galimybės, formuojami nauji ar pertvarkomi želdiniai, įgyvendinamos reginių formavimo, medynų atsparumo rekreacinei apkrovai didinimo priemonės, įrengiami paplūdimiai, poilsiui pritaikomos pakrantės. Draudžiama bloginti rekreacinių išteklių kokybę, mažinti kraštovaizdžio estetinę vertę, projektuoti ir statyti, įrengti ar plėsti su rekreacija ir apgyvendinimo paslaugų teikimu nesusijusius statinius, išskyrus gyvenamosios ir visuomeninės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonas. Statant naujus rekreacinius pastatus ar jų kompleksus, taikomi Nuostatų 15 punkte numatyti reikalavimai.

37. Statant naujus ar rekonstruojant esamus rekreacinius pastatus, rekomenduojama (jeigu pagal Architektūros įstatymą neprivaloma) rengti architektūrinius konkursus geriausiai pastato architektūrinei idėjai išreikšti.

38. Urbanizuojamose rekreacinėse teritorijose, numatytose nacionalinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose), gali būti įrengiami paplūdimiai, statomi lieptai, leidžiama naujų rekreacinių pastatų statyba, nustatant, kad vyraujanti (ne mažiau kaip 80 proc.) rekreacinio pastato ar komplekso paskirtis – poilsio, sporto arba gydymo.

39. Paplūdimiai su mažaisiais kraštovaizdžio architektūros elementais, nesudėtingais statiniais ir (ar) įrenginiais, kurių sąrašą nustato aplinkos ministras, įrengiami teritorijų planavimo dokumentuose numatytose vietose.

40. Neurbanizuojamose rekreacinėse teritorijose gali būti įrengiamos atokvėpio vietos, poilsia vietės, stovyklavietės.

VI SKYRIUS
APSAUGOS IR TVARKYMO REIKALAVIMAI, TAIKOMI NACIONALINIO PARKO
EKOLOGINĖS APSAUGOS, ŪKINIO IR KITO (GYVENAMOSIOS PASKIRTIES)
FUNKCINIO PRIORITETO ZONOSE

41. Kito (gyvenamosios paskirties) funkcinio prioriteto zonose leidžiama statybų plėtra, numatyta savivaldybės teritorijos ar jos dalies bendruosiuose planuose ir nacionalinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose).

42. Ūkininko sodybų su kitos paskirties (fermų, ūkio ir (ar) šiltnamių) pastatais statyba leidžiama ūkinio ir ekologinės apsaugos funkcinio prioriteto zonose, nacionalinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose) numatytose vietose arba esamose ir buvusiose sodybose, statinius statant ne didesniame kaip 2 ha plote. Joms taikomi šie reikalavimai:

42.1. Ūkininko sodyboje vienu fermos, ūkio pastatu ar šiltnamiu užstatomas didžiausias žemės plotas negali viršyti 800 m². Bendras ūkininko sodybos pastatais užstatomas žemės plotas – iki 15 proc., bet negali viršyti 2000 m².

42.2. Ūkininko sodybos kitos paskirties pastatai (ne rekreacinės paskirties), kurie dėl specifikos ir techninių reikalavimų negali būti statomi išlaikant tradicinės Žemaitijos etnografinio regiono architektūros tradicijas, projektuojami taip, kad nepažeistų sodybos vientisumo. Jie turi būti pridengti želdiniais, kad sodybos statinių komplekse vizualiai nedominuotų.

43. Kitos paskirties pastatai įrengiami rekonstruojant ar statant naujus kito (gyvenamosios paskirties) funkcinio prioriteto zonose. Ekologinės apsaugos funkcinio prioriteto zonoje tokie pastatai statomi nacionalinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose) ir savivaldybių bendruosiuose planuose numatytose vietose. Statant, rekonstruojant pastatus turi būti vadovaujamasi šiomis nuostatomis, išskyrus atvejus, kai nacionalinio parko planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planų) ir (ar) vietovės lygmens bendrųjų planų sprendiniuose nustatyta kitaip:

43.1. Pastatų aukštis – iki 10 m (skaičiuojama nuo visų pastato projektinių kampų žemės paviršiaus altitudžių aritmetinio vidurkio iki stogo kraigo aukščiausio taško).

43.2. Pastatų stogų ir sienų spalva, medžiagos, stogų forma parenkama atsižvelgiant į Nuostatų 12 punkte numatytus reikalavimus.

VII SKYRIUS
NACIONALINIO PARKO VALDYMO, APSAUGOS IR TVARKYMO ORGANIZAVIMAS

44. Nacionalinio parko valdymą, apsaugą ir tvarkymą pagal kompetenciją organizuoja direkcija.
